

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Operace Merkur

Adéla Krafková

Plzeň 2017

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra historických věd

Studijní program Historické vědy

Studijní obor Obecné dějiny

Bakalářská práce

Operace Merkur

Adéla Krafková

Vedoucí práce:

Mgr. Filip Šisler

Katedra historických věd

Fakulta filozofická západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2017

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2017

.....

Tímto bych chtěla poděkovat Mgr. Filipu Šislerovi za odborné vedení mé práce.

Obsah

1. Úvod.....	1
2. Situace v Řecku před operací Merkur.....	4
2.1. Italsko-řecká válka a německý útok na Řecko.....	4
2.2. Britské vojenské angažmá v Řecku.....	8
3. Operace Merkur.....	10
3.1. Hitlerovy plány na Balkáně jako součást plánu Barbarossa a operace Merkur	10
3.2. Technika výsadek, výsadkáři.....	16
3.3. Britská obrana Kréty.....	19
3.4. První den operace Merkur.....	23
3.5. Rozhodující průběh Operace Merkur.....	27
3.6. Důsledky operace Merkur a její hodnocení.....	32
4. Situace v Řecku a na Krétě do konce války.....	35
5. Závěr.....	39
6. Seznam použité literatury.....	41
7. Resumé.....	43

1. Úvod

Jako téma své bakalářské práce jsem si zvolila operaci Merkur, což bylo krycí označení pro německou invazi na Krétu v období druhé světové války. Tuto problematiku jsem si zvolila z důvodu mého zájmu o Řecko a jeho ostrovy, a zároveň období druhé světové války v kontextu světových dějin.

Cílem této práce je především analyzovat politickou situaci na Balkáně včetně Kréty od italského vpádu do Řecka až po osvobození od německé okupace na konci druhé světové války. Důležité pro sepsání tohoto textu je porozumění Hitlerovým plánům na Balkáně, které měly Německu pomoci vytvořit vhodné podmínky pro plánovaný útok na Sovětský svaz. Hlavním záměrem mé práce je objektivně charakterizovat průběh operace Merkur a odpovědět na dílčí otázky, jakou roli hrála Kréta v německých válečných cílech a zda invaze na Krétu byla pro Německo z hlediska jeho strategických záměrů přínosem nebo mu přinesla spíše problémy a jeho následný postup zkomplikovala. Konkrétní problematiku německého útoku na Krétu zasadím do širšího kontextu událostí na řecké pevnině.

Tuto práci jsem rozdělila do tří hlavních kapitol. V první se věnuji situaci před invazí v Řecku. Především italsko-řecké válce, vstupu Německa do konfliktu a britským plánům na pomoc Řecku. Nejdůležitější částí mé práce je druhá kapitola v níž se zabývám Hitlerovými plány s Řeckem a Balkánem obecně a vnímám je v kontextu s plánovanou invazí do Sovětského svazu. V další části práce jsem se zabývala německými výsadkáři, jejich akcemi a britskými obránci Kréty. Hlavní kapitola pojednává o samotné invazi, kterou jsem rozdělila do menších časových pasáží. Poté se věnuji hodnocení a důsledkům operace. Ve třetí kapitole se opět vracím k celkové situaci v Řecku, především k období okupace státy Osy a následné cestě k osvobození od nacismu.

Ve své práci jsem použila několik cizojazyčných zdrojů. Jedním z nich byl článek *Prelude to „Barbarossa“: Germany and the Balkans 1940–1941*, ve kterém autor Ernst L. Presseisen nastiňuje cestu k invazi do Sovětského svazu

skrže události v Řecku a na Krétě. Stejným tématem se zabývá také Martin van Creveld ve svém článku *In the Shadow of Barbarossa*. Z knih zahraničních autorů se politikou v Řecku zabývala kniha Alana Clarka *Cassell Military Classics: The Fall of Crete*. Oba články zahrnují užší období událostí, obsahují Hitlerovy plány vedoucí k útoku na Sovětský svaz. Zatímco kniha Alana Clarka se zabývá pouze událostmi okolo invaze. I přes větší podrobnost této publikace, jsem důležitější informace našla právě v člancích.

V první kapitole mi byla nejvíce nápomocna kniha Miroslava Tejchmana *Balkán ve válce a revoluci 1939–1945*, která popisuje politické dění v jednotlivých balkánských státech a kniha *The Balkan since 1453* kanadského historika řeckého původu Stavrose Stavrianose. Další publikace, které jsem v této části práce použila byly paměti *Druhá světová válka: II. díl* od Winstona Churchilla, článek *In the Shadow of Barbarossa* Martina van Crevelda a také *Válka v Evropě: Boje na Balkáně* od Edwina P. Hoyta. Pro mě nejdůležitější knihou v otázce Kréty byl třetí díl z šestidílného svazku pamětí Winstona Churchilla *Druhá světová válka: III. díl*, za něj získal Nobelovu cenu. Z těchto dvou svazků jsem použila hlášení, dopisy a telegramy, které si mezi sebou zasílaly především ministerský předseda Velké Británie a generál Wavell. Tato kniha mě ze všech přečtených zaujala asi nejvíce, ale také mi přišla nejvíce klamavá. Určité názory historiků se ve srovnání s Churchillovými velmi lišily, například co se týče zásobování vojáků v době invaze.

Při popisování hitlerových plánů jsem použila knihu Petera H. Grynera *Kréta 1941: Okřídlená invaze*, která dle mého názoru nejjasněji popisuje operaci Merkur. Kniha Johna Keegana *Druhá světová válka* je daleko obsáhlejší a této akci věnuje pouze pár stran stejně jako kniha Petra Kopečného *Pozor, parašutisté!*, která je zaměřená na výsadkové operace v dějinách. Dále jsem použila knihu Gordona L. Rottmana, která se zabývá taktikou vzdušných výsadkových vojsk ve druhé světové válce. Tuto publikaci jsem použila i v samotné kapitole techniky výsadků, kde mi navíc pomohly knihy *Němečtí parašutisté* Thomase McGuirla. Tato publikace se od Rottmanovy knihy *Taktika*

vzdušných výsadkových vojsk ve druhé světové válce velmi liší především počtem ilustrací na úkor textu.

O samotné invazi píše již zmiňovaný Peter H. Gryner, který rozdělil knihu na kapitoly a každou věnoval buď určitému dni nebo území bojů. Edwin P. Hoyt má ve své knize stejnou strukturu jako Peter H. Gryner s tím rozdílem, že neklade takový důraz na hodnocení invaze. Hodnocením a důsledky operace se zabývá také další kniha od Petera H. Grynera *Největší výsadkové operace v dějinách*, která je v mnoha ohledech stejná jako druhá kniha tohoto autora, ale obsahuje pouze zkrácené informace. K autorům, zajímajících se o období okupace Řecka, patří Kateřina Králová se svou knihou *Nesplacená minulost: Řecko-německé vztahy ve stínu nacismu*. Ve své knize píše především o hrůzách, které Němci páchali na místních obyvatelích a hlavním tématem je politika obou zneprátelených zemí. Pavel Hradečný ve své obsáhlé publikaci *Dějiny Řecka* věnuje mnoho prostoru působení komunistické strany a odbojových skupin v Řecku v období německé okupace.

2. Situace v Řecku před operací Merkur

2.1. Italsko-řecká válka a německý útok na Řecko

Řecku se od začátku nezamlouvala přítomnost fašistické Itálie na území Balkánského poloostrova. Také proto, že Mussolini již v dubnu 1939 obsadil Albánii, jež by mohla sloužit jako strategický bod při invazi do Řecka. Pro jistotu přijalo záruku Velké Británie a Francie a začalo budovat Metaxasovu linii. Ta postupně vznikla podél hranice s Bulharskem ve východní Makedonii a Thrákii v délce asi 200 kilometrů, aby bránila Řecko v případě invaze z bulharského území.¹ Hitler v létě 1940 oznámil Mussolinimu, ať na Balkáně podniká co chce, ale doporučil mu, aby boj nezačínal. Ani ne o týden později již Mussolini hovořil o ultimátu Řecku. Jediná možnost, jak zachovat mír, byla předat Korfu a jižní Epirus Itálii. Pokud by Řecko tuto situaci nepřijalo, Itálie by zaútočila.

Dne 15. října se v Římě sešla válečná rada, na které bylo řečeno, že Itálie není vybavená dostatečným počtem vojáků. Duce to kategoricky odmítl a do čela armády jmenoval Sebastiana Prascu. Generál věřil, že Řekové nebudou chtít válčit a přistoupí na ultimátum. Mussolini nabídl spolupráci bulharskému carovi Borisovi, ten ale z obavy názorů veřejnosti a doporučení Hitlera odmítl. Řekové jako první požádali o pomoc Němce, jakožto největšího obchodního partnera. Hitler odmítl se slovy, že se nechce míchat do tohoto konfliktu a radil, aby Řekové přijali italské požadavky. Hitler doufal v to, že Itálie v této válce neuspěje a bude muset zasáhnout, a tím si ji více připoutá na svoji stranu. Britové byli skutečně odhodláni pomoci, avšak jejich možnosti byly zatím mizivé.²

Dne 28. října 1940 předložil italský vyslanec ultimátum řeckému premiérovi Ioannisu Metaxasovi. Metaxas byl sice diktátorem stejně jako vládci obou zapojených diktátorských zemí, ale nesdílel stejné myšlenky jak oni. Mussoliniho dokonce nemohl vystát. Itálie v ultimátu obviňovala Řeky z porušení neutrality a přátelení se s Velkou Británií. Italská vláda dokonce

---

1 TEJCHMAN, Miroslav, *Balkán ve válce a revoluci 1939-1945*, Praha, 2008, str. 266.

2 Tamtéž, str. 177.

žádala o poskytnutí prozatím neurčených bodů, které by mohla využít k boji proti Velké Británii. Jako garanci skutečné neutrality pak italská vláda požadovala, aby bylo italské armádě dovoleno okupovat některé strategické body na řeckém území. Pohrozila, že jestliže se tak nestane a italští vojáci se při vstupu do Řecka setkají s odporem, bude potlačen silou a odpovědnost za následky ponese pouze řecká vláda.³ Metaxas toto ultimátum odmítl. Svým rozhodnutím neustoupit italskému nátlaku a vyhlásit všeobecnou mobilizaci si domácí diktátor zajistil i podporu těch Řeků, kteří k němu jinak nepocítovali ani nejmenší sympatie.⁴ Dne 24. října Řekové sdělili Němcům, že dají souhlas k vybudování německých základů v Řecku pro útok na Egypt, pokud Němci udrží pod kontrolou Mussoliniho.⁵ O čtyři dny později nad ránem italské jednotky překročily řecké hranice. Žádná země se nepostavila za Řeky kromě Británie, která se zavázala pomoci, pokud na ně Hitler zaútočí. Hitler naopak slíbil Mussolinimu pomoc v případě, že Británie vstoupí na území Řecka. Zpočátku bylo italské tažení úspěšné, ale už 2. listopadu zahájil velitel řeckého vojska generál Alexandros Papagos protiofenzivu a několik divizí zatlačil zpět. Řekům se podařilo pozastavit sedm italských divizí. V té době nechal Mussolini nahradit generála Prascu generálem Ubaldem Sodduem v domněnání, že se něco zlepší. Opak byl ale pravdou. Od 22. listopadu do 6. prosince dobyli Řekové několik albánských měst zpět a zahnali Italy do Albánie. Na konci listopadu Mussolini musel požádat Hitlera o pomoc. Řekové chtěli s Italy válčit i pomocí letadel, avšak královské letectvo disponovalo pouze šesti stroji a britská pomoc stále nedorazila.

Dne 13. prosince vydal Hitler směrnici č. 20 na přípravu invaze do Řecka a rovněž sdělil Mussolinimu, že se chce v březnu připojit k útoku.⁶ Operaci pod krycím názvem Marita chtěl vést Hitler hlavně z obavy o rumunská ropná pole.⁷ Na počátku ledna 1941 britská vláda nabídla Řecku okamžitou pomoc. Tuto

---

3 TEJCHMAN, str. 175.

4 HRADEČNÝ, Pavel, *Dějiny Řecka*, Praha, 1998, str. 424.

5 HOYT, Edwin P., *Válka v Evropě: Boje na Balkáně*, Praha, 2009, str. 24.

6 CREVELD, Martin van, *In the Shadow of Barbarossa: Germany and Albania*, In: *Journal of Contemporary History* 7, 1972, 3, str. 221.

7 STAVRIANOS, L. S., *The Balkan since 1453*, New York, 2000, str. 754.

nabídku Řekové nakonec odmítli, jelikož se obávali, že by Velká Británie materiál opět nedodala a nechtěli nechat Hitlera připojit se k Itálii. Na konci ledna zemřel premiér Metaxas, a což mělo za následek změnu řecké politiky. Jeho nástupce Alexandros Koryzis více spoléhal na britskou podporu. V polovině února řecká armáda zastavila ofenzivu, protože bez Velké Británie neměli příliš šancí.

Dne 9. března začal další boj v Albánii. Řekové však své pozice ubránili a 15. března skončil boj v Albánii vítězstvím Řecka. 22. března Mussolini požádal o příměří a Italové museli odjet z Albánie. Italové ztratili více jak jednu tolik mužů než Řekové a Mussolini se musel smířit s tím, že už nebude Hilerovým rovnocenným spojencem.

Jugoslávie přistoupila dne 25. března 1941 k Paktu tří. Toto rozhodnutí vedlo v zemi k masovým demonstracím a 27. března byla vláda svržena. To bral Hitler jako zradu a vydal směrnicí č. 25, podle které měla být Jugoslávie zničena. Hitler nařídil Mussolinimu, aby zabezpečil přechody mezi Jugoslávií a Albánií. Řekové očekávali pomoc nově zvolené jugoslávské vlády. V původním Hitlerově plánu bylo obsazení pouze severní části země skrze Metaxasovu linii. Poté, co Británie vyslala expediční sbor, Hitler rozhodl, že bude potřeba obsadit celé Řecko. 6. dubna zaútočila německá vojska na Řecko přes lehce opevněnou Metaxasovu linii, dále přes Jugoslávii kolem řeky Vardar a na Florinu. Důležitým bodem pro úspěch Německa bylo odříznutí řecké a jugoslávské armády. Německé jednotky zaútočily 9. dubna na Soluň. Armáda hájící Metaxasovu linii musela kapitulovat, protože čtyři řecké jednotky nemohly konkurovat mnohem početnější německé armádě. Většina řecké armády byla stále na řecko-albánské hranici. Stejná situace se odehrála i na Aliakmonske linii na západě země. Jediným cílem bylo nyní zadržet Němce u Thermopyl, aby bylo co nejvíce času na evakuaci na Krétu. U Thermopyl se opevnil sbor ANZAC.⁸ 26. dubna zaútočili němečtí padákoví myslivci (*Fallschirmjäger*s) na Korintský průplav. Němečtí vojenští výsadkáři zde zaznamenali ohromný úspěch. 27. dubna

---

8 ANZAC byl sbor tvořený australsko-novozélandskými jednotkami.

vstoupily německé jednotky do Athén a 29. dubna se zmocnily jižního Peloponésu.

Kvůli obavám z rychlého postupu německé armády se řecká i britská vláda rozhodla evakuovat britský expediční sbor a zbytek řeckých jednotek z pevniny. Král Jiří (*Georgios*), královská rodina a většina kabinetu odjeli 23. dubna na Krétu.⁹ Tentýž den podepsalo Řecko kapitulaci. Premiér Koryzis s nimi neodjel, jelikož se nedokázal smířit se zradou několika velitelů a 18. dubna spáchal sebevraždu. 29. dubna vstoupili Němci do přístavu Kalámaki v jižním cípu Peloponéského ostrova a evakuace skončila.¹⁰ Do 11. května bylo obsazeno celé území Řecka včetně Egejských a Jónských ostrovů. Poté se boj přesunul na Krétu.

---

9 HOYT, str. 46.

10 HOYT, str. 48.

2.2. Britské vojenské angažmá v Řecku

Britská vláda se již 26. srpna 1940 rozhodla pomoci Řecku v případě napadení Itálií. Britský ministr války Anthony Eden byl přesvědčen, že Řecku nejvíce pomůže vítězstvím nad Itálií v Africe. Dne 29. října byly do Řecka poslány první válečné lodě a vojáci začali budovat základny na Krétě. Vytvoření základen, které sloužily jako doplňovače paliva bylo nezbytné. Generál Wavell nemohl uvolnit mnoho pozemních jednotek, a tak jediná pomoc přicházela od Royal Air Force (RAF). Winston Churchill z britské vlády stál nejvíce za pomocí Řekům. Anthonym Edenovi 2. listopadu 1940 napsal: „*Situace v Řecku musí teď dominovat nad vším ostatním. Jsme si velmi dobře vědomi, jak omezenými zdroji disponujeme. Pomoc Řecku musí být pečlivě zkoumána, aby se nezhroutilo celé naše postavení v Turecku, protože bychom poskytli důkaz, že Anglie se nikdy nesnaží dodržet dané záruky. Byl bych rád, abyste zůstal v Káhiře ještě alespoň týden, dokud se tyto otázky nebudou zkoumat a dokud se nepřesvědčíme, že jsme z obou stran udělali, co bylo v našich silách. Mezitím k vám do 15. listopadu dorazí dalších třicet tisíc mužů a to určitě ovlivní místní situaci v Egyptě.*“¹¹ První úspěchy Řeků v listopadu 1940 měly za následek dotaz, zda britská vláda může vyslat britský expediční sbor do Soluně a společně s ním přijet i generál Wavell.

Papagos, obávající se německého útoku žádal o pomoc v počtu osmi divizí a jednání pro získání podpory Jugoslávie a Turecka. Na jednání, které probíhalo od 14. do 16. ledna 1941, Papagos oznámil, že se Řekové budou bránit a žádal Jugoslávii a Turecko pomoc. Wavell nabídl pomoc, která by však byla schopna dorazit do Řecka až za dva měsíce kvůli přesunu z Libye.¹² Metaxas se stále obával připojit se jak na stranu Británie, tak na stranu Německa. Nakonec přijal britskou nabídku, pokud Německo vstoupí na bulharské území. Metaxas si až do své smrti nebyl tímto krokem jistý. Britové se obávali, že pokud Řecko nepřijme jejich pomoc, Němci by mohli okupovat celý Balkán a tím by ohrozili jejich pozice.

---

11 CHURCHILL, Winston S., *Druhá světová válka: II. Díl – Jejich nejskvělejší hodina*, Praha, 1993, str. 513.

12 Pomoc o síle 2-3 divize, několik dělostřeleckých pluků a cca 50 tanků.

V únoru 1941 bylo dosaženo dohody o složení expedičních sil, které měly tvořit: tanková brigáda, 2. novozélandská divize generála Bernarda Freyberga, 6. australská divize generála Thomase Mackaye a polská brigáda.¹³ Na konci února Anthony Eden přislíbil vyslání čtyř divizí, které si ale nemohl dovolit. Řecko-turecké jednání sice zapříčinilo vyslání několika divizí do Řecka, ale vytvoření společného bloku si Turecko skutečně nepřálo. Turci se nepřidali ani na druhou stranu, protože se obávali vstupu Německa do Bulharska. Nepravděpodobná byla i spolupráce s Jugoslávií, která se ocitla v obležení. Dne 1. března se Bulharsko připojilo k Paktu tří a ztratilo svojí neutralitu. Čtyři dny nato začal převoz expedičního sboru z Egypta do přístavu Pireus. V tuto dobu zde byla asi polovina britské pomoci. Na konci března došlo u mysu Matapan k obrovské námořní bitvě mezi britskými a italskými konvoji. Tuto bitvu vyhráli Britové a Itálie se už o další takovýto souboj nepokoušela.

---

13 TEJCHMAN, str. 241.

3. Operace Merkur

3.1. Hitlerovy plány na Balkáně jako součást plánu Barbarossa a operace Merkur

Balkánské země byly na počátku války politicky velmi nesourodé seskupení. Bulharsko, poražené z první světové války, očekávalo od Třetí říše porozumění pro požadavky územní revize¹⁴. Po útoku Německa na Polsko na počátku války se Rumunsko obávalo síly této země. Jugoslávie, obklíčená po anšlusu, se i přes sympatie k Velké Británii snažila vycházet s Německem a Itálií. Kvůli snaze nevyprovokovat Německo, odmítla Jugoslávie přijmout anglofrancouzské záruky. Na jaře 1939 tyto záruky přijalo Řecko a Rumunsko. Turecko na počátku války vyhlásilo neutralitu a začalo se sblížovat s Británií. Všechny tyto státy měly něco společné: chtěly být neutrální, obávaly se války a příliš nevěřily západním mocnostem.

Německo začalo realizovat svůj postupně si podrobit země poloostrova, které potřebovali nacističtí stratégové nejen jako dodavatele surovin a potravin, ale i jako strategické nástupiště plánovaného tažení na východ proti Sovětskému svazu v další fázi války za ovládnutí světa.¹⁵ Dne 28. srpna nabídla jugoslávská vláda Řecku a Turecku společné prohlášení o neutralitě v případě vypuknutí války v Evropě. Turecko vyhlásilo neutralitu a po většinu doby si jí udrželo. Řecko, kde již od roku 1936 vládl diktátor Metaxas, přijalo na jaře 1939 anglofrancouzské garance v boji proti Itálii.

Když Hitler selhal v bitvě o Británii, dal souhlas k italskému útoku na Řecko. Po uzavření nacisticko-bolševického paktu o neútočení v roce 1939, který zaručil sovětskou neutralitu během polského, skandinávského a francouzského tažení, Stalin rozšířil sféru svého vlivu v Pobaltí a část Balkánu, což byly oblasti ekonomicky důležité pro další invazi.¹⁶ Hitler měl dva plány, buď porazí Brity, než Spojené státy vstoupí do války, nebo zlikviduje Sovětský svaz. Němečtí

---

¹⁴ Bulharsko mělo blíže k Německu a usilovalo o změnu politické mapy Evropy. Většina ve vládě však rozhodla o zachování neutrality. Nadále se ale Bulharsko klonilo spíše k proněmecké politice, protože měla pochopení pro bulharský revizionismus.

¹⁵ TEJCHMAN, str. 32.

¹⁶ GRYNER, Peter H., *Krétá 1941: Okřídlená invaze*, Praha, 1995, str. 51.

generálové radili nezačínat válku se SSSR dokud se nevyřeší situace na Balkáně. Podporovali také útok Itálie, jehož cílem mělo být obsazení Řecka a Kréty, Malty a vstup do Turecka, které by se připojilo k Německu.

Dne 27. září 1940 podepsalo Německo, Itálie a Japonsko Pakt tří. Všechny tři země chtěly ve Středozeří porazit Británii a sovětskou otázku vyřešit později. Země, kterou Hitler opravdu chtěl a potřeboval, bylo Řecko. Bylo důležitou cestou k Egyptu a Suezskému průplavu. Hitler už v této době vymýšlel plán útoku na SSSR: plán Barbarossa. Právě proto nechal 16. dubna 1941 stáhnout jednotky wehrmachtu z Řecka, aby je měl k dispozici pro akci v Sovětském svazu. Mezitím došlo v Řecku k porážce Itálie a během dvou měsíců Italové prohráli v Egyptě a Britové obsadili Libyi. V listopadu se sešli Molotov s Ribbentropem a mluvili o tom, že Sovětský svaz chce připoutat Bulharsko do sféry svého vlivu. Když se to dozvěděl Hitler, prohlásil: „*Balkán a Finsko jsou ze strategického hlediska důležitá křídla, které si Německo nemůže dovolit ztratit.*“¹⁷ V polovině prosince Hitler vyzval Vrchní velitelství Wehrmachtu, aby zahájilo přípravy operace Barbarossa. Obavy z okupace Balkánu Sovětským svazem byly silné a bylo jasné, že útok na SSSR nemůže začít dříve než bude vyřešena otázka ve Středomoří a především v Řecku. Tím se Balkán dostal opět do popředí německých zájmů.

Dne 12. listopadu vydal Hitler rozkaz na zahájení příprav k operaci Marita¹⁸, neměl ale zájem na destrukci Řecka, nýbrž mu šlo o odstranění přítomnosti Britů na poloostrově. Okupace Řecka a Bulharska měla zajistit útok na SSSR a zabezpečit ropná pole v Rumunsku, o které Hitlerovi šlo už od začátku války. Následujícího dne vydal Hitler pozměněný rozkaz na operaci Marita. V tomto rozkazu bylo napsáno, že pokud by to bylo potřeba, kromě Řecka by měly být obsazeny i řecké ostrovy. Tato operace se měla uskutečnit v březnu 1941 a měla trvat měsíc. Ani Albánie ani Bulharsko však neposkytovaly vhodný terén odkud by mohly jednotky operovat.

---

¹⁷ GRYNER, *Kréta 1941*, str. 54.

¹⁸ PRESSEISEN, Ernst L., *Prelude to „Barbarossa“: Germany and the Balkans 1940–1941*, In: *The Journal of Modern History* 32, 1960, 4, str. 362.

Wehrmacht tudíž potřeboval Jugoslávii, kde by rozmístil jednotky podél jižní jugoslávské železniční sítě, pokud měla být řecká armáda rychle poražena. Nátlak na Jugoslávii, aby přistoupila k Paktu tří, nepolevoval. Nadále ale vzdorovala. Navíc regent kníže Pavel, který měl za manželku řeckou princeznu, odmítl spolupracovat s Německem po porážce Řecka. Nakonec se Jugoslávie 17. března 1941 vzdala a po ujištění, že území nebude využito pro vojenské přesuny, souhlasila s přistoupením k Trojstrannému paktu 25. března 1941. Dne 26. března řekl Hitler na říšském kancléřství: „*Rozhodl jsem se zničit Jugoslávii.*“¹⁹ V noci z 26. na 27. srpna obsadila skupina prozápadně orientovaných generálů Bělehrad, svrhla regenta Pavla a nahradila ho králem Petrem. Převrat z 27. března byl autonomní srbskou iniciativou a posuzován se zpětnou platností představuje poslední přímý výraz suverénního vzdoru učiněného kterýmkoliv z malých národů, ležících mezi mlýnskými kameny německé a sovětské moci.²⁰ Pro Hitlera byla tato situace strategická kvůli propojení železniční sítě Jugoslávie, Rakouska, Maďarska a Řecka.

Generál Kurt Student, který nebyl obeznámen s útokem na SSSR pokračoval v plánování útoků ve Středomoří.²¹ Podle něj bylo výhodnější útočit na větší ostrovy, jako byla právě Kréta. Díky množství letišť bylo více možností provádět výsadky. Dne 15. února 1941 vydal Hitler tajný rozkaz, určující cíle operace Barbarossa. Na jaře 1941 zaujal „*Vůdce*“ postoj, že útok na britské pozice ve Středomoří a budoucí přepadení Kréty počká. Bral je v potaz pouze jako součást plánu útoku na SSSR. Tento názor Student nesdílel, a proto, když Hitler vydal 25. dubna směrnici č. 28 o provedení invaze na Krétu pod krycím jménem Merkur, byl velice spokojen.

Německo pověřilo 28. dubna dr. Güntera Altenburga správou a byl jmenován zmocněncem Říše pro Řecko. Vrchním velitelem Wehrmachtu v této oblasti byl jmenován Wilhelm List. Celé pevninské Řecko a většina Kykladských ostrovů byly po invazi Itálie začleněny do její okupační zóny. Jónské ostrovy

19 KEEGAN, John, *Druhá světová válka*, Praha, str. 154.

20 Tamtéž, str. 152.

21 Generál Student byl německý bojový pilot z první světové války, genrálplukovník Luftwaffe za druhé světové války a velitel výsadkových vojsk.

byly Itálií dokonce anektovány. Zatímco Řím usiloval po podepsání řecké kapitulace o zřízení protektorátu pod patronací Itálie, přijal Berlín 26. dubna 1941 nabídku generála Georgia Tsolakoglu na vytvoření řecké vlády jako dar z nebes.²² Dne 7. května bylo Řecké království přejmenováno na Řeckou republiku. Pár dní na to Hitler oznámil, že Německo nadále odmítá vykonávat roli prostředníka mezi Řecky a Italy. Toto rozhodnutí učinil kvůli budoucímu vedení války a jeho vztahu k Řekům, které prý obdivoval jako národ s bohatou kulturou a tradicemi a nikdy nechtěl útočit na tyto hodnoty.

Operací Merkur byl pověřen generál Alexander Löhr. První útok měli provést výsadkáři a jednotky ze sedmé vzdušné výsadkové divize, tvořící součást XI. leteckého sboru generála Kurta Studenta. Po těchto jednotkách měly přiletět vojenské dopravní letouny s patnáctou horskou divizí a s obrněnými vozidly. Leteckou přepravu mělo zajistit 500 letounů Junkers JU-52 ze Studentova sboru a téměř 80 kluzáků. Průzkum ostrova měl být přenechán generálovi Wolframovi von Richthofenovi a jeho VIII. leteckému sboru.

To, co Němce ohrožovalo nejvíce, byl čas. Nový termín pro plán Barbarossa byl stanoven na 22. června, aby se válečné tažení stihlo ještě před začátkem tuhé zimy v Rusku, tudíž operace Merkur musela být do té doby ukončena. Generál Kurt Student musel palivem zásobit letiště, z nichž měla Luftwaffe operovat. Výsadkové jednotky byly od vydání směrnice č. 28 postupně sváženy přes Maďarsko a Bulharsko do Řecka. Všechny prapory byly rozděleny do čtyř divizí a byly vyzbrojeny automatickými puškami Schmeisser²³ a granáty. Jejich výstroj byla shozena společně s nimi, aby nehrozilo opakování situace z Holandska, kdy výsadkáři nejdříve museli nalézt kontejnery se svými věcmi a až poté mohli začít bojovat. Němci plánovali přistát na krétských letištích a jedno z nich, co nejrychleji obsadit. Tam už by mohla přiletět těžká letadla s dalšími vojáky a zbraněmi. I v tomto se vize generálů Studenta a Löhra lišily. Zatímco Student navrhoval provést šest výsadků na severu ostrova, Löhr se chtěl

---

22 KRÁLOVÁ, Kateřina, *Nesplacená minulost, Řecko-německé vztahy ve stínu nacismu*, Praha, str. 33.

23 Konstruktor Hugo Schmeisser pracoval ve stejném závodě jako Michail Kalašnikov, jedná se tedy o pušku známou pod názvem kalašnikov. Dodnes se vedou spory o tom, kdo tuto zbraň sestrojil.

soustředit na území Maleme-Suda. Potíže vznikly se zajištěním materiálu tak velké výsadkové akce, protože převážná část materiálu byla v severní Francii pro připravovanou invazi pod krycím jménem Lvoun (*Seelöwe*) a v německém Magdeburku.²⁴ Maršál Göring se proto rozhodl první den vyslat výsadky nadvakrát. Invazi z moře, která Brity znepokojovala, nepovažovali Němci za důležitou. Německý plán byl totiž postaven pouze na vzdušných výsadcích. V třetím květnovém týdnu svolal generál Student poradu do hotelu v Athénách. Zúčastnili se jí velitelé všech pluků a praporů, aby obdrželi rozkazy. Student společně s Göringem a Löhrem vysvětlili plán útoku a oznámili, že na Krétě zůstaly pouze zbytky dvou až tří divizí a jedna britská divize. To však byl chybný odhad, protože Němci si nedokázali získat správné informace o ostrově.

Invazní jednotky, munice, zásoby potravin byly závislé na schopnosti přepravování Luftwaffe. Generál Student velel 11. leteckému sboru, který se skládal ze 7. výsadkářské divize a 22. letecké divize. Kréta byla chráněna královským námořnictvem a byla obsazená pozemními jednotkami. Dne 3. května 1941 se v Athénách konala přehlídka německých jednotek na níž se setkali generálmajor Wilhelm Süssmann, velitel 7. výsadkářské divize a generál Julius Ringel, velitel 5. horské divize. Süssmann řekl Ringelovi: „*Tvoje divize nahradí 22. leteckou divizi při útoku na Krétu! Krycí jméno: operace Merkur!*“²⁵ Podle plánu měla 7. divize obsadit letiště Maleme, Rethimnon a Héraklion, na ně měla přistát 5. divize přepravená Junkersy. Generál měl ale starosti, jelikož většina jeho vojáků neprodělala ani základní výsadkářský výcvik. Nejdříve je musel seznámit s doktrínou výsadkových operací, které počítaly s následujícím scénářem:

1. narušování komunikačních spojů a zásobovacích tras;
2. dobývání či naopak bránění soutěsek a křižovatek a obsazování míst, z nichž lze ovládat okolní terén;
3. odříznutí nepřátelských záloh;
4. útoky na pozemní infrastrukturu a zařízení nepřátelského letectva;

²⁴ KOPEČNÝ, Petr, *Pozor, parašutisté!*, Praha, str. 37.

²⁵ GRYNER, str. 69.

5. obchvat shora;
6. posilování vlastních jednotek.²⁶

Poté následovalo školení, výcvik a seznámení s technikou a s principy taktických úkolů. Musel je připravit na dlouhý let, na přistání a na provedení útoků na opěrné body nepřítele. Generál Student, který sice nebyl pověřen vrchním velením operace, byl hlavním tvůrcem této invaze. 22. letecká divize, vyměněná za 5. horskou divizi, dostala za úkol bránit naftová pole v Rumunsku a kvůli přípravám na útok na Sovětský svaz ji nebylo možné vyslat na Krétu. Třetí vlna invaze měla následovat až po obsazení západní části severního pobřeží Kréty. Měla být vedena z moře pod ochranou luftwaffe. Konečná verze operace určila začátek na 20. května, 8:15 ráno. Nejdůležitější částí německého útoku bylo úspěšné provedení prvních čtyř výsadek. Dne 19. května 1941 se výsadkáři dozvěděli, že jejich cílem bude právě Kréta.²⁷

---

²⁶ ROTTMAN, Gordon L., *Taktika vzdušných výsadkových vojsk ve 2. světové válce*, Praha, 2007, str. 13.

²⁷ GRYNER, *Kréta 1941*, str. 71.

3.2. Technika výsadek, výsadkáři

Ve 30. letech vznikaly v Německu první myšlenky na vybudování výsadkových jednotek. Výsadkové jednotky byly v němčině nazývány *Fallschirm-und Luftlandetruppen*. Výsadkové oddíly (*Fallschirmtruppen*) patřily Luftwaffe a výsadkové jednotky (*Luftlandetruppen*) patřily k pozemnímu vojsku (*Heer*).²⁸ V rámci výsadkové divize (*Fallschirmjäger Division*) byly jen tři pluky označovány jako výsadkáři (*Fallschirmjäger*). Ostatní jednotky měly pouze předponu výsadkové (Fallschirm-). Německé jednotky výsadkářů měly svůj původ v *Landespolizei* čili v polovojenských policejních jednotkách, které dal zřídit v roce 1933 Hermann Göring.²⁹ Tyto „létající oddíly“ zasahovaly proti odpůrcům nacistického režimu. Roku 1933 dal Göring rozkaz na vybudování nového pluku, který získal název Regiment General Göring (RGG). O dva roky později byl celý pluk zařazen k Luftwaffe. Jeden ze tří praporů RGG byl přetvořen na výsadkový. Wehrmacht následoval letectvo a v lednu 1936 prodělalo prvních 16 vojáků výcvik.³⁰ Dne 1. dubna 1938 byl parašutistický prapor RGG vyjmut a přejmenován na 1. prapor 1. výsadkového pluku (*Fallschirmjäger Regiment 1*). Dne 1. července 1938 převzal velení výsadkových vojsk Kurt Student. Nejdůležitějším úkolem bylo vytvořit 7. výsadkovou divizi (7. *Fliegerdivision*). Na jaře 1938 došlo k reorganizaci armády a vznikl výsadkový prapor Wehrmachtu, který se dne 1. ledna 1939 zařadil k Luftwaffe a stal se 2. praporem 1. výsadkového pluku. Později, spolu s druhým plukem majora Heidricha, se jednotky spojily dohromady a staly se součástí 7. divize Kurta Studenta.

Pro dopravu se používal třímotorový celokovový letoun Junkers Ju 52. Unesl buď 12 parašutistů s materiálem nebo 20 pěších s výstrojí. Upravená verze tohoto nejznámějšího letounu se používala také jako bombardovací letoun. Junkersy měly trup z poloskořepinové konstrukce s kostrou z vyztužených pásů

---

28 PAVELEC, Sterling Michael, *Německé letectvo 1935–1944*, Praha, 2011, str. 80.

29 ROTTMAN, str. 8.

30 Požadavky na tělesnou zdatnost: adept nesměl i s oděvem vážit více než 85 kg, mohl měřit maximálně 180 cm, musel prokázat odpovídající tělesnou zdatnost. Důležitou úlohu hrála i politická spolehlivost a kladný poměr k nacistické ideologii.

a přepážek. Potah trupu tvořil vlnitý plech, na bocích bylo umístěno několik okének a v zadní části byly nakládací dveře. Křídla měla 8 nosnic spojených výztuhami a byly potaženy také vlnitým plechem. Motory byly většinou typu BMW-132 a jejich maximální rychlost dosahovala 260 km/h. Obranu bombardéru Ju 52 tvořil jeden střelec s pohyblivým kulometem, další kulomet se nacházel u navigátora pod trupem letadla. Některé Junkersy měly také dva boční kulometry obsluhované radistou. Posádku letadla tvořili dva piloti, navigátor, radista a střelec. Benzínové nádrže byly umístěny v křídlech. Jedním z negativních vlastností bylo, že letouny byly snadno zranitelné. Dalším nedostatkem byla absence zdvihového zařízení, tudíž musel být všechn materiál nakládán ručně.³¹ Značná část z nich pak byla přestavěna na transportní letouny.

Pod vedením Kurta Studenta pokračoval vývoj kluzáků. Německý výzkumný ústav proto navrhl model DFS 230, který měl látkou pokrytou konstrukci a unesl dva piloty a osm výsadkářů. Největší výhodou kluzáků byla nízká hlučnost, těžká viditelnost a parašutisté mohli okamžitě po přistání začít akci.

První výsadkáři používali standartní záchranné padáky zádového či sedacího typu. Ve všech státech nakonec začali vyvíjet vojenské padáky, které se skládaly ze zádového padáku a záložního prsního padáku. Původně byly vrchlíky padáků šity z hedvábí většinou bílé barvy, která byla dost nápadná. Němci proto poté přešli na čtyřbarevnou kamufláž. Parašutisté vyskakovali z letounu „štičím skokem“ a sestupovali rychlostí 5 km/s.

U zbraní a výstroje byla nejdůležitější hmotnost a spolehlivost. Pokud to bylo možné, využívaly se již známé a osvědčené zbraně. Ulehčoval se tím výcvik a nemusely vznikat nové výrobní linky. Výsadkáři byli při seskoku často vyzbrojeni pouze pistolí a granáty, protože větší zbraň by mohla výsadkáře při dopadu poranit. Větší zbraně, munice a zásoby byly tedy shazovány v kontejnerech, které museli parašutisté ihned po seskoku najít. Výsadkáři cvičili používání všech typů zbraní, ke kterým by v boji mohli přijít. Němci používali

---

31 MCGUIRL, Thomas, *Němečtí parašutisté: bojové jednotky 1935-1945*, Praha, 2004, str. 35.

horské a pěchotní kanony, které byly po částech shazovány ve speciálních kontejnerech. I přes hrozící střet výsadkářů s nákladem bylo účinnější shazovat oboje současně. Kontejnery byly vyráběny z hliníku a překližky a bylo důležité, aby ho dokázali odnést maximálně čtyři muži.

Větší podporu přišla Studentovi teprve v roce 1940 po úspěších na západní frontě. Výsadky probíhaly tak, že jednotky vysazené v týlu protivníka přerušily komunikaci a zásobování a obsadily strategická místa, která držely až do příchodu posil. Výsadkové operace přinutily obránce stahovat jednotky z hlavní linie a statický boj se tak změnil v pohyblivý. Největší hrozbu představovala situace, kdy je výsadek napaden ještě ve vzduchu. K takovéto situaci došlo na Krétě. Nejdůležitějším okamžikem úspěšného výsadku byl moment překvapení.³² Důležité je i počasí a přesnost dopadu. Invaze na Krétu potvrdila, že úspěšný útok musí splnit všechny prvky moderní útočné doktríny – překvapení, rychlost, dynamičnost, okázalost, odvahu a obětavost.

---

³² CLARK, Alan, *Cassell Military Classics: The Fall of Crete*, 1962, str. 48.

3.3. Britská obrana Kréty

Obrana Kréty se začala budovat až po porážce v Řecku. Původně ostrov bránily tři britské prapory. Po porážce na pevnině přijelo na ostrov asi 25 tisíc Novozélandčanů a Australanů, kteří ovšem byli bez výzbroje. První jednotky se vylodily v Sudském zálivu s několika protiletadlovými děly.

Ministerský předseda Winston Churchill nařídil Krétu bránit a věřil, že se tak ve skutečnosti děje. Obsadit ostrov chtěl hlavně z důvodu, aby si na něm Italové nemohli zřídit leteckou základnu. Dalším jeho cílem bylo zřídit na Krétě skladiště pohonných hmot i letiště a neustále zlepšovat jejich stav. Problémem bylo Churchillovo naléhání na pomoc Řecku, které připravilo generála Wavella o jednotky v severní Africe. Archibald Percival Wavell³³ – pro přátele „Archie“, pro obdivovatele „Šéf“³⁴ - tvrdil, že Kréta není nijak zvlášť ohrožena, protože italské jednotky na Balkáně ztrácejí.

Do listopadu 1940 nebyl vypracován žádný obranný plán. Od této doby se na ostrově vystřídal šest velitelů. Prvním byl brigádní generál Tidbury, který prozkoumal ostrov a zjistil, co je zapotřebí udělat. Na jižním pobřeží nebyl žádný přístav, v Maleme nebyla dokončena přistávací dráha a na ostrově byla jediná dlážděná cesta na severním pobřeží. Tidbury věřil, že invaze přijde ze vzduchu, a že spolu s letišti zablokují i přístavy a silnice. Důležitým úkolem bylo vybudovat přístavy na jihu, opravit silnice, zaminovat letiště a vyzbrojit vojáky. Kréťané, které mohl Tidbury využít ke stavbě silnic, byli vysláni na pomoc do Řecku a on sám byl nakonec přeložen.

V dubnu byl na pobřeží Iráklionu vyslán prapor druhého královského skotského horalského pluku. První velšský a druhý yorkský a lancashirský prapor byly rozmístěny u Chanie. Podpora RAF na Krétě téměř neexistovala. Dne 21. dubna 1941 dospěl štáb pro společné plánování na Středním východě k závěru, že Kréta rozhodně není mohutnou pevností. Churchillovou prioritou byla bitva v Libyi, poté evakuace z Řecku a nakonec Tobruk. Jenže stále očekával,

³³ Archibald Wavell, první hrabě Wavell, byl velitelem Britské armády na Blízkém východě během druhé světové války. Jeho velkým zájmem byla literatura, na vojenskou dráhu se dal spíše rozhodnutí svého otce.

³⁴ KEEGAN, John, *Churchillovi generálové*, Praha, 1991, str. 93.

že se veškeré plány na obranu ostrova provádějí už od listopadu 1940. V této době sdělil velitel Luftwaffe Hitlerovi, že ropná pole jsou stále na dosah britských bombardérů, jež by mohly být umístěny na Krétě. Hitlera zaujala myšlenka, že by pomocí vzdušného výsadku mohl všechny ohromit.

Dne 26. dubna byl jmenován generál E. C. Weston velitelem Kréty. O dva dny později napsal ministerský předseda dopis generálu Wavellovi: „ *Z našich informací jasně vyplývá, že brzy bude podniknut mohutný výsadkový útok německých jednotek a bombardérů na Krétu. Oznamte mi, jakými silami na ostrově disponujete a jaké máte plány. Měla by to být skvělá příležitost k pobití jednotek parašutistů. Ostrov musí být houževnatě bráněn.*“³⁵ O den později generál Wavell odepsal předsedovi a náčelníkům štábů: „ *Kréta byla 18. dubna varována před možností vzdušného výsadku. Morálka je podle hlášení dobrá. Zamýšlím zítra navštívit Krétu a po návratu podám hlášení.*“³⁶ Dne 30. dubna tedy odjel generál Wavell na Krétu, na společnou schůzku s generálem Wilsonem, generálem Westonem, generálem Freybergem a dalšími. Na této poradě Wavell požádal generála Freyberga o převzetí velení na ostrově. I přes menší komplikace tuto nabídku přijal.

Generál Richard Freyberg, díky péči o své muže známý jako „generál vojáků“ brzy zjistil, že nemá štáb, plán, mapy ani zpravodajskou službu. Podle odhadů měl k dispozici 30 tisíc vojáků britského impéria a asi 10 tisíc příslušníků řecké armády, kteří neměli výcvik ani zbraně. Generál Freyberg zanedlouho zjistil, že jeho šestá novozélandská divize se z Řecka přesunula do Egypta, nikoliv na Krétu. Mohl se tedy spolehnout jen na 9 000 mužů – čtvrtý a pátý pěší pluk a maorský prapor. G. A. Vasey, brigádní generál Australanů, měl k dispozici zbytek šesté australské divize v počtu asi 10 tisíc mužů. Na ostrově zůstala i část Britů – část čtrnácté brigády, první velšský prapor, druhý královský skotský horalský pluk, druhý yorkshirský a lancashirský prapor, 2 000 mužů královské námořní pěchoty, 400 rangerů a 300 northumberlandských husarů.³⁷

35 CHURCHILL, Winston S., *Druhá světová válka III. díl - Velká Aliance*, Praha, 1993, str. 272.

36 Tamtéž, str. 272.

37 GRYNER, Peter H., *Největší výsadkové operace v dějinách*, Praha, 1998, str. 116.

Dne 1. května obdržel generál Freyberg zprávu z Londýna, že mají Němci na invazi připraveno 300 letounů. Z obavy o Krétu informoval generála Wavella: „*Síly jež mám k dispozici, jsou pro odražení předvídaného útoku zcela nedostatečné. Zdejší síly mohou a budou bojovat, ale bez plné podpory námořnictva a letectva nemohou doufat, že odrazí invazi.*“³⁸ Naléhal také na novozélandskou vládu, aby zatlačila na Londýn kvůli dalším prostředkům obrany.

Základním problémem byl nedostatek výzbroje a zbraní. Neměli nákladní auta, vybavení pro stavbu silnic, tanky. Nedostatek pušek, střeliva a letadel byl katastrofální. Jednou z výhod obránců byl systém ULTRA, díky kterému se Britům dařilo dešifrovat německé zprávy. Díky tomu Freyberg věděl, že hlavním cílem Němců budou letiště a přístavy na severu země. Když se dozvěděl o počtu výsadkářů a letadel, viděl jedinou možnost v přenechání ostrova Němcům. Válečná rada ale rozhodla bránit Krétu za příslib dalších posil a výzbroje. Freyberg žádal 20 tisíc pušek, ty však nedorazily. V květnu Němci začali zvyšovat intenzitu náletů. I když byly letiště cílem výsadkářů, Freyberg obdržel rozkaz je neničit. I kvůli tomu, že pokud budou chtít Němci přistát, mohou to udělat kdekoliv.

Pravdu o plánované invazi znal na ostrově pouze generál Freyberg, jeho náčelník štábu, písař a šifrovač. Zveřejnil však rozkaz, ve kterém naznačil budoucí dění na Krétě: „*Britské síly jsou nyní na Krétě vystaveny další hrozbě možné invaze. Hrozba výsadku není nic nového. V Anglii jsme jí čelili téměř rok. Pokud k výsadku dojde tady, bude proveden ze vzduchu. Minulý měsíc jsme získali určité informace o taktice vzdušných výsadků nepřítele. Pokud nepřítel na Krétu zaútočí, narazí na rovnocenného soupeře a ti z nás, kteří se střetli minulý měsíc s nepřátelskou pěchotou, budou mít znovu příležitost. Jsme tady, abychom vydrželi a zahnali nepřítele. Udržujte se v kondici a buďte připraveni k okamžité akci. Jsem přesvědčen, že síly, které máme k dispozici, postačí k odražení každého útoku, jenž by mohl být na tento ostrov proveden.*“³⁹ V tuto dobu se

38 CHURCHILL, Winston S., str. 275.

39 HOYT, str. 61.

Londýn dozvěděl o situaci na Krétě.

Absence letišť a přístavů na jihu ostrova představovala problém se zásobováním v případě, že útoky budou směřovány na sever. Dne 3. května požádal generál Freyberg o 13 pušek, jmenoval důstojníky a výcvikové instruktory. Z 9 000 mužů sestavil sedm řeckých pluků a jeden posádkový prapor. Přístav Suda a okolí bude bránit generál Weston spolu s prvním velšským praporem a britskou námořní pěchotou. Západní sektor od Chanie budou bránit Novozéland'ané a dva řecké prapory. Rethimnon byl v rukách generála Vasseyo a 19. australské brigády a Heraklion bude bránit 14. britská pěchota s podporou Australanů a Řeků. Britská obrana byla velmi dobře ukryta v hlubokých zákopech. Obranu letiště v Maleme zajišťoval podplukovník L. W. Andrew s 22. praporem. Přistávací dráha letiště byla kryta silnými bambusy, tudíž na ni nebylo vidět ani ve dne. Pahorek 107 nacházející se jižně od letiště byl klíčovým místem obrany. Obrana Heraklionu byla nejdůležitější kvůli nejlepšímu letišti a přístavu. Již 13. května útočily německé stíhačky asi hodinu na letiště v Maleme a 19. května už bylo jasné, že je útok na spadnutí.

3.4. První den operace Merkur

Útok na Maleme

Bitva začala 20. května útokem na letiště v Maleme. Tuto akci prováděl útočný pluk 7. divize pod velením brigádního generála Eugena Meindla. Tento pluk tvořil elitu divize, byl nejpočetnější a byl dáván za příklad ostatním jednotkám.⁴⁰ Plánem skupiny KOMET bylo obsadit přistávací dráhu a připravit ji pro parašutisty. Provedení útoku se ale od začátku komplikovalo. Mnoho kluzáků bylo zasaženo ještě ve vzduchu nebo při přistávání. Sám Meindl byl zraněn a výsadbáři se dostávali do silné palby obránců. Většina z parašutistů přistávala daleko od sebe a ztrácela mezi sebou spojení. První skupina pod velením majora Kocha měl za cíl obsadit pahorkem 107, jižně od Maleme. Z tohoto pahorku mohli obránci ohrožovat letiště. Druhá skupina vedená majorem Braunem měla obsadit most přes řeku Tavronitis. Třetí skupině velel nadporučík Plessen. Ta měla obsadit britské protiletadlové baterie u letiště.

Skupina majora Kocha měla problémy hned při přistávání, když ztratili orientaci a rozpadli se. Výsadbáři předpokládali jen lehkou obranu před pahorkem 107, což byl důsledek špatných informací Němců. Místo toho svah bránil dobře maskovaný 22. prapor 5. novozélandské brigády podplukovníka Andrewa. Během palby byla většina mužů zabita a těžce zraněn byl i major Koch. Skupině majora Brauna se podařilo most obsadit, ale další postup byl znemožněn a major při útoku padl. I nadporučík Plessen byl zabit, ještě předtím ale jeho oddíl přemohl novozélandské protiletadlové baterie u řeky Tavronitis.

Další dva oddíly kapitána Gustava Altmanna a nadporučíka Alfreda Ganze měly za úkol zaútočit v Sudském zálivu, obsadit komunikační středisko a radiovou stanici. Altmannův oddíl však padl do léčky a byl pobit. Ganzův oddíl sice obsadil protiletadlové baterie poblíž Chanie, ale spojenecké radiové stanice nedosáhli. Kolem 9. hodiny ranní začali seskakovat parašutisté. Výsadek druhého a čtvrtého praporu majora Stenzlera a kapitána Gerickeho byl proveden dle plánu podél silnice u Maleme. Třetí prapor majora Scherbera měl obsadit východní

---

⁴⁰ GRYNER, *Kréta 1941*, str. 93.

část, ale přistál přímo uprostřed obrany a zanedlouho byl zlikvidován. Tímto skončil plán na oboustranný útok na letiště. Druhý prapor odpoledne zabezpečil část letiště, ale uvědomovali si, že pokud nezískají pahorek 107, bude to bezvýznamný krok.

Toto území dělalo problém oběma stranám. Plukovník Andrew žádal posily, které nedostával, a generál Meindl se rozhodl naposledy zaútočit. Andrew vyslal proti Němcům dva tanky, z nichž se jeden po chvíli zastavil, aniž by vystřelil, protože neměl správný druh náboje. S druhým tankem to dopadlo podobně, sjel do řečiště a uvízl mezi kameny. Do 21 hodin čekal Andrew na posily, a když se jich nedočkal, ustoupil na východ a tím zpečetil osud letiště. První a poslední protiútok plukovníka Andrewa selhal.⁴¹

Nálet na Chanii

Útok na letiště v Maleme byl bezprostředně propojen s útokem 7. výsadkové divize generála Süsmanna na městečko Galatas, Chania a Suda, tj. v rámci operací MARS.⁴² Poblíž hlavního města byl vysazen 3. výsadkový pluk a prapor divizních ženistů. Cílem bylo obsadit dopadové plochy, zlikvidovat obranu a přerušit komunikace. Tuto důležitou operaci se rozhodl řídit sám generál Süssmann, avšak jeho kluzák se rozpadl a zřítíl se do moře. Velení nad skupinou, jež měla obsadit město Galatas, převzal Richard Heidrich. Výsadek narazil na podobný odpor jako u Maleme. Na Němce zaútočili i místní obyvatelé, kteří se zmocnili kontejneru se zbraněmi. První útok na tzv. Růžový kopec byl neúspěšný. Při druhém útoku sice Němci vyvýšeninu dobyli, ale zanedlouho byli výsadkáři zahnáni zpět do údolí. Městečko Galatas zůstalo v rukou Řeků.

Boje u Rethimnonu

Městečko Rethimnon leží mezi Chanií a Heraklionem. Německá zpravodajská služba označila město za nejslabší, tudíž bylo napadeno nejmenší jednotkou. Kolem 4. hodiny odpolední seskočil 2. výsadkový pluk 7. divize

⁴¹ GRYNER, *Kréta 1941*, str. 100.

⁴² KOPEČNÝ, str. 40.

vedený plukovníkem Sturmem. Tato skupina MARS byla vysazena současně s jednotkami, které měly obsadit Chanii a Sudu. V plánu 1. praporu majora Kroha bylo obsadit letiště a třetí prapor kapitána Wiedemanna obsadí město. Plukovník Sturm zůstal v záloze a bude koordinovat akci. Němci opět doplatili na špatnou zpravodajskou službu, protože letiště bylo bráněno dvěma dokonale maskovanými prapory Australanů, kterým velel podplukovník Campbell. Dále se zde nacházela krétská policie a špatně vyzbrojení Řekové. Na východě se výsadbářům podařilo dostat ke kontejnerům a dobýt náhorní plošinu označovanou vrchol A. Campbell se rozhodl vrch získat zpět. Na východním konci města se kolem 18. hodiny střetly německé a krétské jednotky. Útok byl zastaven a odložen na další den. Campbell se rozhodl zaútočit za svítání, jelikož počítal s následným příjezdem dalších německých jednotek.⁴³ O hodinu později vyslal generál Student průzkumnou misi nad Rethimnon, která se však nevrátila.

Bojiště Heráklion

Přístav a letiště v Heraklionu bránila 14. britská pěší brigáda. Německá skupina ORION plukovníka Bräuera se skládala z 1. a 2. výsadbkového pluku. Tato skupina se nedokázala spojit se Studentovým velitelstvím v Athénách. Patnáct Junkersů zasáhli Australané ještě ve vzduchu. Třetí prapor pověřený obsazením města byl zdecimován Řeky. Ve večerních hodinách se zdálo, že se situace obrací, ale nikoliv. Němci se sice dostali až k přístavu, ale po těžkém boji byli zatlačeni zpět. Druhý prapor byl zlikvidován ihned po přistání.

Výsledky prvního dne bojů byly pro Brity uspokojivé. Síla útoku zaskočila nejen Němce, ale i samotné Brity. V 10 hodin večer podal generál Freyberg hlášení generálu Wavellovi: *„Dnešek je těžký. Jsme vystaveni silnému tlaku. Prozatím, alespoň jak doufám, máme v rukou letiště v Rethymně, Íraklionu a Maleme a také oba tyto přístavy. Udrželi jsme je ovšem jen o vlásek a bylo by ode mne nesprávné, kdybych vám předkládal optimistický obrázek. Boje byly až*

---

43 HOYT, str. 108.

*dosud velmi těžké a pobili jsme velké množství Němců. Největší potíže jsou s komunikacemi. Rozsah leteckého útoku na Chanii je drastický. Všichni si tu uvědomují, že jde o životně důležitou věc a budeme bojovat až do konečného rozhodnutí.*⁴⁴

---

44 CHURCHILL, str. 288.

3.5. Rozhodující průběh Operace Merkur

Dne 21. května ve 2 hodiny v noci zahájili Němci útok na nejdůležitější vyvýšeninu, pahorek 107⁴⁵ a zjistili, že je prostor vyklizený. Generál Student musel rozhodnout, zda do Maleme vyšle jednotku Ringelovy 5. horské divize. Nakonec ráno odstartovalo prvních šest Junkersů se zásobami a municí. Krátce nato bylo vysazeno na 350 „myslivců“⁴⁶ západně od řeky Tavronitis a celý den se snažili dobýt východní oblast od letiště. Tento postup byl ale k večeru zastaven. Mezitím došlo ke dvěma dalším výsádkům. Dvě roty parašutistů byly vysazeny východně od Maleme. Kolem 5. hodiny odpolední vyslal generál Student do boje 100. pluk 5. horské divize v počtu asi 800 mužů. S nimi přistál velitel plukovník Utz a plukovník Ramcke, který vystřídal zraněného Meindla. Jeho úkolem bylo vytlačit Brity z letiště a zajistit ho do příchodu posil. Němci pomalu získávali převahu. V Chanii plukovník Heidrich nedospěl k žádnému postupu, docházely zásoby a bez letiště či přístavu nemohly být dopravovány. Odpoledne si začali Britové uvědomovat ztrátu tak důležitého území pro obranu letiště. Generál Freyberg proto svolal poradou, na které se mělo řešit znovudobytí Maleme a ochrana pobřeží, protože v noci očekávali i útok z moře. Dobytím Maleme byl pověřen brigádní generál Hargest. Poprvé přislíbilo pomoc i královské letectvo. 20. praporu, který měl být nápomocný v Maleme, nařídil Freyberg střežit pobřeží. Ještě v tuto noc se odehrál boj na moři, který se zpočátku vyvíjel pro Brity dobře. Okolo 4. hodiny ranní byly spatřeny první německé lodě. Ochranu německým loďkám poskytoval italský torpédoborec Lupe. Více lodí Italové půjčit nechtěli a Luftwaffe odmítla konvoj bránit za tmy. Britské námořnictvo většinu německých lodí potopilo. Britové však netušili, že většině Němců se podařilo zachránit díky shozeným nafukovacím člunům. Němcům se ale kromě Maleme jinde nedařilo. Nedokázali dobýt Galatas, u Rethimnonu byli zahnáni až k moři a v Heraklionu byl situace téměř stejná.

„22. květen byl tragickým dnem pro středomořské loďstvo. Pro Luftwaffe

---

45 Tento prostor se nacházel jižně od letiště v Maleme, byl porostlý křovím a špatně viditelný pro protivníky.

46 Muži z horských divizí.

*to byl den veselí.*⁴⁷ Námořní útok se ráno opakoval znovu, tentokrát lépe pro Německo. Jedinou změnou bylo nahrazení torpédoborce Lupe lodí Sagittario. Jelikož už bylo světlo, Luftwaffe začala útočit na britské křižníky Gloucester a Fiji, které šly brzy ke dnu. Luftwaffe tedy vyhnala britské námořnictvo z Krétského moře, ale další konvoje už na Krétu vyslány nebyly.⁴⁸ Ještě v noci byli Britové rozhodnutí dobýt zpět území jižně od letiště v Maleme. Útok museli provést ještě za tmy, aby je neohrožovala Luftwaffe. K odjezdu se však dostavily pouze dvě roty a Hargest prosil o odložení útoku. Tato možnost nepřicházela v úvahu a přítomné jednotky ve 3:30 ráno vyrazily. Pozdní odchod znamenal i pozdní příchod do bojiště a pod palbou kulometů se museli Novozélandčané stáhnout. Ani tento den nebyly německé jednotky v Heraklionu a Rethimnonu úspěšné. Generál Student si byl oproti britským generálům jistý svými kroky. Nyní mohl veškeré posily a zásoby směřovat do Maleme, navíc se rozhodl vyslat na Krétu generálporučíka Ringela a pověřit ho velením. Za ním měly být vyslány zbývající prapory 5. a 6. horské divize s cílem zaútočit v oblasti Galatas-Chania-Suda. Do večera Kréťané vyhnali Němce z Heraklionu a měli pod kontrolou i letiště v Rethimnonu. Generál Freyberg se rozhodl provést ještě jeden útok na vyvýšeninu a letiště v Maleme. Pověřena byla 4. brigáda, která se spojila s 22. praporem a 5. brigáda s 10. brigádou. Po úspěšném pochodu k cíli však hodinu po půlnoci 23. května nařídili velitelé svým vojákům ustoupit. Tím pádem zanechali Němcům Maleme i letiště.

Ráno 23. května se podplukovník Allen rozhodl s 21. praporem naposledy dobýt pahorek 107, avšak Luftwaffe je zastavila. Dokázal však, což si zřejmě britští velitelé neuvědomovali, že je možné navzdory Luftwaffe zaútočit a že při boji s Němci Luftwaffe přestala útočit, aby nezasáhla německé vojáky.⁴⁹ Ráno dorazily na Krétu další letouny horských jednotek a dělostřelectvo. Později se tyto jednotky spojily s Heidrichovými výsadkáři. Téhož dne Němci podruhé zaútočili na výšiny kolem Galatasu, tentokrát úspěšně. V Londýně věděli stále

---

47 THOMAS, David A., *Crete 1941: The Battle at Sea*, London, 1975, str. 152.

48 GRYNER, *Kréta 1941*, str. 115.

49 HOYT, str. 127.

velmi málo o tom, co se děje na Krétě. Ministerský předseda Churchill poslal generálu Freybergovi poselství: „*Celý svět sleduje vaši skvělou bitvu, na níž závisí významné události.*“⁵⁰

U Rethimnonu již tři dny Britové bojovali s Němci, a navíc jim docházely zásoby. Němci se ukryli v továrně na olivový olej. Řekové na ně neúspěšně zaútočili již 23. května. 22. května na Němce zaútočilo několik krétských partyzánů, kteří nebyly příslušníky armády. To brali Němci jako zradu a 24. května začali ničit města a trestat obyvatele.⁵¹ Téhož dne byla zničena Chanie. V noci, z obavy o bezpečnost, přemístil Freyberg velitelství do Sudského zálivu. Generála Wavella žádal o posily, které opět nedostal. Dalším Ringelovým cílem byl útok na Galatas, díky němuž by ovládl Sudský záliv. Ringel útok naplánoval na příští den a měl být veden z pahorku 107 dvěma prapory horské divize.

Dne 25. května nařídil podplukovník Campbell u Rethimnonu další útok na továrnu s olejem. Tentokrát byl útok úspěšný, ale Němci dále blokovali silnici. V Heraklionu byla situace zcela odlišná. Brigádní generál Chappel se i s přesilou neodhodlal k žádnému útoku, a tak nakonec zaútočily německé bombardéry a město bylo zničeno. Podařilo se jim dobýt také „Špičatý“ kopec, ze kterého by mohli ovládnout celé letiště. Hodinu po poledni se německý útok upřel na Galatas. V podvečer Němci ovládli všechny pahorky v okolí města a část vojáků se dostala i do vesnice. Britové se rozhodli dobýt Galatas zpět, a tak poručík Farran provedl průzkum pomocí tanků. Ty pak po 8. hodině večer vtrhly do vesnice. Útok byl úspěšný, ale Britům zůstalo jen malé množství mužů, a tak se museli tohoto území vzdát. Tímto prohraným bojem přijali britští velitelé porážku.

V Londýně a Káhiře se ještě mluvilo o úspěchu, ale na Krétě už byli všichni smířeni s prohrou. Generál Freyberg se začal zabývat evakuací mužů do Egypta. Ještě téhož dne byl očekáván útok na Sudu. Německý velitel generál Ringel došel k závěru, že pokud obsadí vesnici Stilos, nacházející se šest mil od

50 CHURCHILL, str. 294.

51 KIRIAKOPOULOS, G. C., *The Nazi occupation of Crete 1941–1945*, London, 1995, str. 11.

Sudského zálivu na silnici k přístavu Sfakia, bude moci obklíčit Brity v Sudě a Chanii a současně zachránit Němce, bojující v Rethimnonu.⁵² Brigádní generál Puttick požádal generála Freyberga o stažení jednotek z Chanie do Sudy. Freyberg naopak vydal rozkaz neustupovat. Jediné bojiště, které bylo stále podporováno bylo v Rethimnonu, kde podplukovník Campbell neustále úspěšně bojoval. Problémem však byla Němci odříznutá příjezdová silnice. V půl jedenácté v noci generál Puttick neakceptoval rozkazy a nařídil ústup, mezitím však byly vyslány zálohy. Němečtí vojáci ze Sudy začali ustupovat.

Brzy ráno se začali střetávat Němci s vojáky ze záloh. V půl deváté ráno nařídil Ringel útok. V tomto souboji bylo Němců čtyřnásobně více a podplukovník Duncan, velitel záložních sil, neměl ani tušení, že na vše zůstal sám.⁵³ Téměř všichni muži zde našli smrt. V poledne generál Weston přišel s návrhem vzdát se Němcům. Odpoledne oznámil generál Wavell Winstonu Churchillovi: „*Obávám se, že situace na Krétě je nesmírně vážná. Obávám se, že musíme uznat, že Krétu už nelze déle hájit a naše jednotky musí ustoupit, jak jen to bude možné.*“⁵⁴ Generál Freyberg získal povolení zastavit boj. Němci netušili, že Britové směřují na jih kvůli evakuaci do Egypta. Nezjistila to ani Luftwaffe, která byla stahována do Ruska pro plán Barbarossa. V Heraklionu stále očekávali další německý útok, ale zároveň dostali pokyn k evakuaci.

Z Heraklionu se evakovalo 4 000 mužů v noci z 28. na 29. května. Celou dobu plavby je pronásledovala Luftwaffe a zabila téměř čtvrtinu mužů. Freybergův plán evakuace vojáků ze Sfakie byl takový, že v noci 28. května odpluje 1 000 mužů, další noc 6 000 mužů a 30. a 31. května 3 000 mužů. Netušil, jestli zadní voj dokáže udržet Němce až do 31. května.

Plukovníku Campbellovi dosud nepřišly žádné zprávy. Z rozhlasového vysílání se dozvěděl, co se na ostrově děje, a dal svým mužům volnost.⁵⁵ Potom

---

52 HOYT, str. 144.

53 GRYNER, *Kréta 1941*, str. 121.

54 CHURCHILL, str. 297.

55 Cesta z Rethimnonu do Sfakie by vojákům trvala tři dny a bylo celkem nemožné dostat se z Kréty živí.

přivázal na konec dřevěného kolíku bílý ručník a vykročil naproti Němcům.⁵⁶ Druhou noc ze Sfakie odjelo 6000 mužů pod dohledem Royal Air Force.

Generál Freyberg dostal 30. května rozkaz opustit ostrov. Velení předal generálu Westonovi a ve 23 hodin se svým štábem odjel z ostrova. V Káhiře požádal o vyslání více lodí, jež by odvezly, co nejvíce mužů. V tuto noc byly vyslány z Káhiry čtyři lodě, z nichž dopluly na Krétu pouze dvě. Odvezly pouze necelých 1 500 vojáků.

Dne 31. května kolem 16. hodiny nahlásil Weston do Káhiry, že na Krétě je stále asi 9 000 mužů. Na ostrov připlul jeden křižník, který odvezl pouze 1 500 vojáků. Admirál Cunningham oznámil, že ke Krétě dopluje v noci poslední výprava kvůli velkým ztrátám a potřebným opravám lodí. O více lodí žádal jak Weston, tak ministerský předseda z Londýna, ale bez úspěchu. Posledních pět evakuačních lodí bylo vysláno do Sfakie v noci 31. května. Byl to nedostatečný počet pro všechny zbylé muže. Generál Weston s částí vojáků odjel a podplukovníku Youngovi a zbylým mužům přenechal rozkaz dojednat kapitulaci. Zbývajících 5 000 obránců se vzdalo a 1. června 1941 bitva oficiálně skončila.⁵⁷ Tak Německo ovládlo Balkánský poloostrov. Po Řecku i Kréta ztratila svou suverenitu a stala se v rámci nového hitlerovského pořádku poslušným satelitem.⁵⁸

---

⁵⁶ HOYT, str. 155.

⁵⁷ HOYT, str. 160.

⁵⁸ TEJCHMAN, str. 271.

3.6. Důsledky operace Merkur a její hodnocení

Po bitvě mnoho Britů, Novozélandců, Australanů a Řeků zůstalo v horách a dále pokračovali v boji s německými okupanty. Od 1. června bylo civilní obyvatelstvo Kréty vystaveno násilí a teroru. Někteří skončili v pracovních táborech, ostatní byli popraveni. Během čtyř let okupace bylo zabito více než 25 tisíc lidí. V jižní části ostrova vznikla řada partyzánských oddílů, které s Němci bojovaly až do 15. května 1945, kdy poslední jednotky opustily ostrov. Na severním pobřeží, kde probíhaly nejtvrdší boje, jsou dodnes k vidění hroby a pomníky.⁵⁹

Churchill v Londýně oznámil, že evakuace spojeneckých vojsk skončila, ale o ztrátách na životech se ani nezmínil. Dne 10. června, když byl Churchill napaden opozicí v Dolní sněmovně za neúspěch ve válce, prohlásil: „*Němci sice stále vítězí, ale k úplnému vítězství jim stále něco chybí. Kréta je jen malou epizodou, která nasypala písek do ložisek bleskové války. A nezapomínejte pánové, že vojenské tažení se skládá z celé řady epizod!*“⁶⁰ Opozice však také nesla vinu kvůli zanedbání výroby a dodávek zbraní a dopravních prostředků. V tomto sporu se anglický král přidal na stranu ministerského předsedy. Již 2. června se Churchill sešel se zástupci armády, námořnictva a letectva. Generál Longmore, velitel Royal Air Force ve Středomoří, byl odvolán. Bez kritiky neodešel ani generál Freyberg. Anglická armáda začala budovat vlastní výsadkové jednotky pod velením generálporučíka Browninga.

V červenci 1941 si nechal Hitler předvolat generála Studenta, aby ho nechal vyznamenat rytířským křížem.⁶¹ Dále k němu prohlásil: „*Vítězství, kterého jste dobyl, bylo možno dosáhnout jedině útokem vašich výsadkářů.*“⁶² Generál Student stále snil o dalších výsadkových operacích, ale Hitler mu oznámil úplný opak. „*Jistě je vám jasné, že tohle byla poslední velká výsadková operace této války. Moment překvapení je ztracen. Kréta ukázala, že dny*

---

59 Památník Fallschirmjäger se nachází kilometr od města Chanie, v Maleme se nachází německý válečný hřbitov.

60 GRYNER, *Kréta 1941*, str. 131.

61 Rytířský kříž železného kříže s dubovými ratolestmi.

62 GRYNER, *Kréta 1941*, str. 132.

výsadkových operací jsou sečteny...“⁶³

Při bojích na Krétě přišli Britové o více než 4 000 mužů, 12 tisíc padlo do zajetí a 2 000 bylo zraněných. Britové tak přišli o téměř polovinu pozemního vojska. Řecká armáda přišla o 2 600 vojáků a dobrovolníci o 1 000 mužů. Ztráty na civilním obyvatelstvu nebyly nikdy vyčísleny. Po skončení bitvy zůstalo britskému námořnictvu pouze 13 torpédoborců, 2 křižníky a 2 bitevní lodě. Námořnictvo mělo téměř 2 000 padlých a zraněných. Royal Air Force ztratilo v bitvě 46 stíhaček. Dobytí Kréty zaplatili Němci 4 000 mrtvými a 2 600 zraněnými, z toho největší ztráty měli parašutisté v prvních dnech bojů.⁶⁴ Většinu z více než 370 poškozených nebo zničených letadel tvořily letouny dopravní.

Německý plán útoku od začátku závisel na momentu překvapení a improvizaci. To, co zachránilo výsadkáře od katastrofy, bylo roztažení britské obrany, zanedbání demolice letišť a zaměření na obranu před útokem. Chybné bylo i brzké vysazení záložní 5. horské divize. Polní maršál Kesselring zaujal po bitvě toto stanovisko: „*Improvizace by měla být napříště zredukována na minimum. Úspěch mohou mít jen ty akce, které jsou pečlivě a do detailu připraveny.*“⁶⁵ Důležitým byl i dobře provedený průzkum, který se Němcům také nepovedl. Chybnou se nakonec stala i Studentova verze útoku. Napadení čtyř letišť současně bylo těžce koordinovatelné pro Luftwaffe. Největším problémem měli němečtí vojáci s kontejnery se zbraněmi. Výsadkáři při jejich hledání a otevírání utrpěli těžké ztráty. Nejpodstatnější chybou však z pohledu Wehrmachtu byla skutečnost, že Britové využili německých zkušeností a do konce války provedli v Evropě mnoho úspěšných výsadků.⁶⁶

Celá britská strategie byla oproti té německé mnohem žalostnější. Obranný plán, kterým byl pověřen generál Wavell, neexistoval. Největší vinu nesli velitelé, kteří nepochopili význam letišť. Dalším problémem byl nedostatek materiálu, zbraní, munice a dopravních prostředků. Za nedostatečné zásobování nesl vinu generál Wavell. Zásadním faktorem byla i špatná komunikace v

63 GRYNER, *Největší výsadkové operace v dějinách*, str. 128.

64 KOPEČNÝ, str. 52.

65 GRYNER, *Kréta 1941*, str. 136.

66 Například invaze na Sicílii pod krycím jménem operace Husky nebo bitva o Normandii.

průběhu bojů. Jediný, kdo vyšel z bitvy jako vítěz, byl admirál Cunningham. Ten měl oproti Wavellovi výhodu, že mu Churchill nezasahoval do jeho záležitostí.

4. Situace v Řecku a na Krétě do konce války

Po boji na Krétě mohl Hitler uvolnit většinu jednotek a přesunout je do Ruska. Operace Barbarossa byla nyní přednější, a tak další postup v Africe byl odložen. Útok na Sovětský svaz byl kvůli Krétě odložen až na 22. června. Odklad invaze o více jak měsíc představovalo velký rozdíl a možná Sovětský svaz zachránily, protože Hitlerova armáda postupovala v dešti a sněhu velmi pomalu.⁶⁷ O dva roky později u Stalingradu pocítila Luftwaffe důsledky, když kvůli nedostatku letadel nedokázala zásobovat své vojáky. Generál Student, admirál Raeder a generál Rommel chtěli dobýt Suez. Měli v plánu provést další výsadek na Kypr, kde by vytvořili dobrou výchozí pozici. Tento plán Hitler neschválil kvůli ztrátám z Kréty. Generál Student dokonce přesvědčil Hitlera k útoku na Maltu, ale nakonec byl také odvolán. V roce 1943 Hitler přesunul svá vojska ze západu na Balkán z obavy spojenecké invaze do Řecka a na Krétu. K takovéto akci nikdy nedošlo. Téhož roku několik generálů žádalo Hitlera o odsun z Kréty kvůli vysoké nákladnosti, on to opět zamítl.

Útok na Krétu však nebyl jen akcí, ukončující okupaci Řecka, ale současně měl vytvořit podmínky pro další německý postup na Střední východ a do severní Afriky.⁶⁸ Britské jednotky byly staženy, aby bojovaly na Krétě, čehož využil generál Rommel v Africe. Generál Wavell musel od zimy 1940 do půli roku 1941 zasahovat v Iráku, Sýrii a Etiopii. V dubnu 1941 musel vyslat do Iráku další vojáky, což opět snížilo stav vojenských sil. Do konce května Britové Irák opět obsadili. Podobná situace se odehrála také v Sýrii, kde se francouzští vojáci začali přidávat na stranu Německa. Do týdne byli Francouzi poraženi. Generál Rommel postupoval k Tobrúku a obléhal ho až do prosince 1941. Po ukončení bojů na Krétě se Wavell rozhodl zaútočit proti Němcům. Protiútok nedopadl dobře a to byla pro Churchilla poslední kapka a nechal Wavella 5. července nahradit generálem Auchinleckem.

Hitlerovým vítězstvím bylo vypuzení Britů z Balkánu a rozšíření

---

⁶⁷ HOYT, str. 165.

⁶⁸ KOPEČNÝ, str. 52.

působnosti německého letectva a loďstva ve východním Středomoří pro zajištění svých jednotek v připravované invazi do Sovětského svazu. Přál si vybudovat na řeckém území okupační systém, který by kontroloval území Balkánu pro potřeby říše. Za nejlepší variantu považoval spolupráci se svými spojenci – Itálií a Bulharskem. Pod správou Německa si nechal jen klíčové oblasti v pevninském Řecku, Krétu a některé další ostrovy. Kontrola větší části pevniny byla přenechána Itálii, Jónské ostrovy byly Itálií dokonce anektovány.

Premiér řecké kolaborantské vlády Georgios Tsolakoglu byl v prosinci 1942 nahrazen profesorem Konstantinem Logothetopulem, který měl blízký vztah k Němcům. Posledním premiérem v době okupace byl v dubnu 1943 jmenovaný Ioannis Rallis. Pravomoc „řecké vlády“ se formálně vztahovala na celé území Řecka s výjimkou těch částí, které byly přímo anektovány.⁶⁹ Vláda se snažila přesvědčit Němce o potřebě ochrany před terorem Italů a především Bulharů. Německá vláda nijak nereagovala a dále se nevměšovala do těchto vztahů. Charakteristickým rysem německé okupační správy bylo vynucování poslušnosti a hospodářské drancování. Premiér Tsolakoglou v rozhovoru upozornil německého vyslance Altenburga, že by pokračující italská přítomnost v Řecku mohla vést k rozsáhlým nepokojům.⁷⁰

K ekonomickému rozkladu země přispěly jak boje, tak hospodářská blokáda ze strany Velké Británie. Cílem bylo znemožnit zásobování Německa dalšími zeměmi právě přes Řecko. To mělo za následek hladomor, který vypukl v Athénách i na ostrovech. Během hladomoru zemřelo na 250 tisíc lidí.⁷¹ Nakonec se i Němci přidali k politice teroru, když i na řeckém území přistoupili ke „konečnému řešení“ židovské otázky.

U řecké veřejnosti se už v roce 1941 začala projevovat nenávist vůči okupantům a odhodlání vzdorovat jim. Vůdčí role v tomto boji hráli řečtí komunisté v čele s Nikosem Zachariadisem, kterého v prosinci 1941 nahradil Georgios Siantos. Přepad Sovětského svazu hitlerovským Německem usnadnil

---

69 HRADEČNÝ, str. 432.

70 KRÁLOVÁ, str. 35.

71 Některé zdroje uvádějí dokonce 500 000 až 800 000 obětí.

řeckým komunistům orientaci v mezinárodním dění. Komunistická strana Řecka byla první stranou, která vyzvala národ k boji proti okupantům a projevila v tomto zápase odvalu, odhodlání i organizační mistrovství.⁷² K růstu vlivu komunistů napomohl i diktátorský režim Ioannise Metaxase, který skončil fiaskem. Řecký lid přestal věřit minulé vládě a prahl po změně. Dne 27. září 1941 se komunistům podařilo vytvořit Národněosvobozené hnutí EAM s podporou tří menších stran. Dne 16. února 1942 vznikla také Řecká lidová osvobozená armáda ELAS podřízená právě EAM. Kromě levicově orientovaných stran začaly v Řecku vznikat další odbojové skupiny i pravicového zaměření.⁷³ Řecké hnutí dosáhlo prvních úspěchů již během let 1942 až 1943. V průběhu roku 1943 se nakonec vytvořilo souvislé pásmo osvobozeného území, které bylo nazýváno „Svobodným Řeckem“.⁷⁴ Zavedení samosprávy a soudnictví na osvobozeném území vyvolalo pozitivní ohlasy mezi obyvatelstvem. Dne 5. července 1943 podepsalo vedení ELAS a britská vojenská mise smlouvu známou jako „Vojenská dohoda“. V této smlouvě Britové uznali partyzánské vojsko, které bude v případě konfliktu podřízené vojenskému velení na Středním východě. Londýn se nyní mohl vměšovat do záležitostí řeckého odboje.

Kapitulace Itálie 3. září 1943 byla impulsem pro odboj k vystupňování jeho aktivit. Německo na to reagovalo snahou udržet významná místa včetně ostrovů a zabránit tak spojencům vylodit se na území Řecka. V této době se začaly prohlubovat nespory mezi hnutím EAM a EDES. Přetrvávající napětí přerostlo v otevřený konflikt, který trval od října 1943 do února 1944 a je označován jako „první kolo“ občanské války. Tato situace vyhovovala Německu, které začalo stupňovat svůj boj proti komunistům. Tento souboj uvnitř jedné země nenapomáhal boji proti Německu, a tak se Velká Británie snažila konflikt ukončit. Nakonec bylo 29. února 1944 dosaženo dohody a oba celky se shodly na budoucím boji proti okupantům.

Dne 10. března 1944 byl ve Svobodném Řecku vytvořen Politický výbor

---

72 HRADEČNÝ, str. 435.

73 Například Národní republikánská řecká liga EDES nebo Národní a sociální osvobození EKKA.

74 HRADEČNÝ, str. 437.

národního osvobození PEEA.⁷⁵ Do čela výboru dosedl Evripidis Bakirdzis, kterého 18. dubna 1944 nahradil Alexandros Svolos. Nově zvolená Národní rada, která zastávala funkci parlamentu, vyslovila důvěru horské vládě a schválila její program.⁷⁶ Poté, co v červenci 1944, dorazila do Řecka sovětská vojenská mise začala komunistická strana uvažovat o ovládnutí moci v Řecku. I když nakonec od tohoto kroku odstoupili, britská vláda je nadále podezřívala. Především v zájmu obnovy britského mocenského vlivu nad Řeckem inicioval britský premiér Winston Churchill za svého pobytu v Moskvě v říjnu 1944 uzavření tzv. Procentové dohody se Stalinem o rozdělení sfér vlivu na Balkáně, v níž za souhlas sovětského diktátora se začleněním Řecka do sféry prioritních britských zájmů zaplatil svým přiznáním sovětské mocenské hegemonie v jiných zemích jihovýchodní Evropy, především v Rumunsku.⁷⁷ Koncem srpna 1944 vydal Hitler rozkaz k odchodu z řeckého území. Počátkem listopadu odešly z Řecka poslední jednotky. Pouze na Krétě zůstalo několik málo mužů až do kapitulace v roce 1945.

---

75 Obvykle byl nazýván jako horská vláda.

76 HRADEČNÝ, str. 442.

77 Tamtéž, str. 446.

5. Závěr

Porážkou na Krétě skončil vliv Velké Británie na tomto ostrově. Němci dokázali dobýt Jugoslávii, Řecko i Krétu. Okupací těchto zemí posílilo Německo svou pozici na Balkáně a nadále ji mohlo využít k postupu do Sovětského svazu a do Afriky. Invaze na Krétu hrála důležitou roli v případě Suezského průplavu, který si pro sebe chtělo Německo zajistit. Nakonec byl od nacistické nadvlády uchráněn.

V prosinci 1940 vydal Hitler směrnici č. 20, plán na invazi do Řecka pod krycím jménem Marita. Do 11. listopadu 1941 Němci obsadili celé území Řecka. Nedlouho poté, 25. dubna 1941, vydal německý vůdce rozkaz k samotné operaci Merkur. Konečná verze plánu stanovila začátek invaze na 20. květen. Tato operace byla namířena proti čtyřem krétským městům. Celou německou akci řídil generál Luftwaffe Kurt Student, na druhé straně britským silám velel na ostrově generál Freyberg. Jedenáct dní bojů přineslo oběma stranám těžké ztráty. Britové ztratili 4 000 mužů, Němci také. Z Kréty do Egypta bylo evakuováno okolo 17 000 mužů. Kvůli prodloužení bojů během operace Merkur byla odložena invaze do Sovětského svazu. Od konce bitvy na Krétě až do konce války se Řecko dostalo pod nadvládu německých, italských a bulharských okupantů.

Operace Merkur v podstatě nepřinesla Německu v čele s Adolfem Hitlerem nic pozitivního. Výsledek invaze nebyl absolutním vítězstvím Německa, jelikož velké ztráty na životech a na letecké technice znamenaly konec německých výsadkových akcí. Výsadkáři a parašutisté v čele s Kurtem Studentem vnímali tuto bitvu nikoliv jako vítězství, ale jako porážku. Tato invaze byla pro Němce také něčím novým. Kvůli špatné zpravodajské službě měli Němci neúplné informace o obraně ostrova. Nepřipouštěli si, že narazí na odpor místního obyvatelstva. Tato nevraživost vůči Němcům přetrvává v Řecku i do současnosti, což mohu posoudit z vlastní zkušenosti.

Samotný průběh operace neprobíhal pro Němce od začátku dobře. Zpočátku měla spojenecká vojska přesilu, ale po ztrátě důležitého letiště začali britští velitelé ustupovat. Již od 21. května 1941, tedy druhý den invaze, bylo

jasné, že Kréta je pro spojence ztracena. Od této doby až do posledního dne evakuace už spojenecké jednotky pouze ustupovaly.

6. Seznam použité literatury

Primární zdroje

CHURCHILL, Winston S., Druhá světová válka: II. díl – Jejich nejskvělejší hodina, Praha: Lidové noviny, 1993.

CHURCHILL, Winston S., Druhá světová válka: III. díl – Velká aliance, Praha: Lidové noviny, 1993.

Sekundární zdroje

CLARK, Alan, Cassell Military Classics: The Fall of Crete, Cassell, 2002.

GRYNER, Peter H., Kréta 1941: Okřídlená invaze, Praha: Magnet-Press, 1995

GRYNER, Peter H., Největší výsadkové operace v dějinách, Praha: Erika, 1998.

HOYT, Edwin P., Válka v Evropě: Boje na Balkáně, Praha: Naše vojsko, 2003.

HRADEČNÝ, Pavel, Dějiny Řecka, Praha: Lidové noviny, 1998.

KEEGAN, John, Druhá světová válka, Plzeň: Ševčík, 2003.

KEEGAN, John, Churchillovi generálové, Praha: Beta-Dobrovský, 1995.

KIRIAKOPOULOS, George S., The Nazi Occupation of Crete: 1941-1945, Santa Barbara, 1995.

KOPEČNÝ, Petr, Pozor, parašutisté!, Praha: Merkur, 1993.

KRÁLOVÁ, Kateřina, Nesplacená minulost: Řecko-německé vztahy ve stínu nacismu, Praha, 2012.

MCGUIRL, Thomas, Němečtí parašutisté: bojové jednotky 1935-1945, Praha: Naše vojsko, 2004.

PAVELEC, Sterling Michael, Německé letectvo 1935-1944, Praha: Svojtka & Co., 2011.

ROTTMAN, Gordon L., Taktika vzdušných výsadkových vojsk ve 2. světové válce, Praha: Grada, 2007.

STAVRIANOS, L. S., The Balkan since 1453, New York, 2000.

TEJCHMAN, Miroslav, Balkán ve válce a revoluci 1939-1945, Praha: Academia, 2008.

THOMAS, David A., Crete 1941: The Battle at Sea, London, 1972.

Odborné články

CREVELD, Martin van, In the Shadow of Barbarossa: Germany and Albania, In: Journal of Contemporary History 7, 1972, 3, str. 221.

PRESSEISEN, Ernst L., Prelude to „Barbarossa“: Germany and the Balkans 1940–1941, In: The Journal of Modern History 32, 1960, 4, str. 362.

7. Resumé

The invasion to Crete was an armed conflict between Nazi Germany and Great Britain within the World War II. On 28 April 1941 Hitler issued the Directive n. 28 and commanded the beginning of the so-called Operation Merkur.

The invasion started on 20 May. In this morning Germans started an airborne invasion into four cities of Crete – Maleme, Chania, Rethimnon and Héraklion. The military commander of the whole German operation was General Kurt Student. On the island he clashed with British, Australians, New Zealanders, Greeks and Cretans. The battle lasted 11 days and terminated with the victory of Germany. About 17 000 people were evacuated to Egypt. Great Britain lost 4 000 and Germans 4 000 soldiers too. Luftwaffe lost many aircrafts during the invasion. Hitler subsequently forbade other airborne operations. An important consequence of the German invasion to Crete was a delay of the Barbarossa operation (the undercover name for the German attack against the USSR). Crete was occupied by the Nazis, whose administration over the island lasted until the final defeat of the Axis Powers in 1945.